

ΚΤΙΣΙΟΛΟΓΙΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Στόν προσφωνήσιμο λόγο του βιβλίου της Γενέσεως στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν. Ἡ δέ γῆ ἦν ἀόρατος καί ἀκατασκευαστος, καί σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καί Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»¹.

Καί λέγοντας ἐδῶ τό ἱερό κείμενο «ὁ Θεός», ἐννοεῖται, κατά τήν ἐρμηνεία τῆς θεολογικῆς κτισιολογίας, τό πρόσωπο τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδή ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ. Τήν ἀλήθεια αὐτή προσμαρτυρεῖ ἡ προλογική ἀναφορά τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννου, στό ὁμώνυμο Εὐαγγέλιό του: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τόν Θεόν, καί Θεός ἦν ὁ Λόγος... πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καί χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέ ἓν ὃ γέγονεν»². Ἐπομένως, ὁ Λόγος ἀναλαμβάνει ὡς ὁ κύριος δημιουργός τῆς κτίσης.

Ὡστόσο, αὐτή ἡ δημιουργική ιδιότητα τοῦ Λόγου, δέν ἀφίσταται τῆς εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ Πατέρα, κατά τήν ἐμφαντική δὴλωση τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει: «...οὐ δύναται ὁ Υἱός ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐάν μί τι βλέπη τόν Πατέρα ποιούντα· ἅ γάρ ἅν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καί ὁ Υἱός ὁμοίως ποιεῖ»³.

Ἀλλά καί ὁ τρίτος τῆς Ἁγίας Τριάδος, τό Ἅγιο Πνεῦμα, συνεργεῖ στή δημιουργία. Θά προσεγγίσει ἐρμηνευτικά ὁ Μέγας Βασίλειος τό κείμενο τῆς Γενέσεως 1, 2 λέγοντας: «Τό Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος», τό ὁποῖο μέ κανένα τρόπο δέν ὑπονοεῖ «τοῦ ἀέρος τήν χύσιν», δηλαδή τό φύσημα τοῦ

---

¹ Γεν. 1, 1-2.

² Ἰω. 1, 1-3.

³ Ἰω. 5, 19.

άνεμου⁴, όπότε έδω έννοείται τό Άγιο Πνεύμα. Ναί, τό «έπεφέρετο...» έξηγιείται (λέγει ό Μέγας Βασίλειος) «άντί τοϋ συνέθλαπτε (διαθέρμανε), και έξωγόνει τίν τών ύδάτων φύσιν (μετέδιδε ζωή στή φύση τοϋ ύδατος), κατά τίν εικόνα τής έπωαζούσης όρνιθος (κατά τό παράδειγμα τής όρνιθας, ή όποία θερμαίνει τά αυγά της), και ζωτικίν τινα δύναμιν ένειείσης τοίς ύποθαλαπτομένοις (ή όποία και χορηγει στά αυγά της μέ τί ζεστασιά της δύναμν ζωτική, ώστε νά έκκολαφθοϋν τά κλωσσοπούλια)»⁵.

Αυτή ή άναφορά τής συνέργειας τών προσώπων τής τριαδικής Θεότητας, ώστε μέσα από τό νερό νά έκκολαφθει ή δημιουργία, διαδηλώνει τό όμότιμο και τό σύνεργο, αλλά και τό όμοούσιο τών τριών τής Άγίας Τριάδος ύποστάσεων. Ένω, ταυτόχρονα, διερμινεύει τό διακριτό τών θείων προσώπων και τό έξειδικευμένο τοϋ έργου τους, τό όποιο, στό μέν πρώτο πρόσωπο, τοϋ Θεοϋ Πατέρα, λειτουργει ή ευδοκία, στό δεύτερο, τοϋ Θεοϋ Υίου, ή ένέργεια, και στό τρίτο, τό τοϋ Άγίου Πνεύματος, ή συνέργεια.

Και τοϋτο, άκριβώς, τό έργο τής οικονομίας τοϋ τριαδικοϋ Θεοϋ νά κτίσει τόν κόσμο, έπιβεβαιώνεται και, κατά τίν άνακαίνιση τοϋ κόσμου τίν ήμέρα τών Θεοφανίων, όπου ό Πατέρας ευδοκει, τό Πνεύμα τό Άγιο «σωματικῶ εΐδει ώστε περιστεράν» καταβαίνει στόν Χριστό και ό βαπτιζόμενος Χριστός έξακτινώνει τόν άγιασμό «τοίς ύδασιν»⁶.

Έτσι, ή άρχέγονος κατάσταση τής κτίσης, όπως αυτή βγαίνει από τά χέρια τοϋ δημιουργοϋ Θεοϋ, αλλά και ή έσχατολογική προοπτική τής κτίσης, όπως αυτή προκαλείται, πάλι, μέ τίν έπενέργεια τοϋ τριαδικοϋ Θεοϋ και άποκαλείται «έν Χριστῶ καινή κτίσις»⁷, παράγει τόν Παράδεισο. Και ποιός ήταν ό Παράδεισος πριν τίν ανθρώπινη πτώση, ως φυσικό περιβάλλον; Θα άπαντήσει έπ' αυτοϋ ό άγιος Ίωάννης ό Δαμασκνός: Ήταν ένα «θειον χωρίον» «φυτοίς άειθαλέσι κομῶν, ευωδίας πλήρης, φωτός έμπλεος»⁸. Και τέτοιος θα ύπάρχει, ως φυσικό περιβάλλον, ό Παράδεισος, κατά τίν παλιγγενεσία, τίς άπαρχές τοϋ όποιοϋ διαγγέλλει από τώρα ή Έκκλησία μας και μέ τό στόμα τών Μελωδῶν της άνυμνει: «Έλευθέρα μέν ή κτίσις (έν Χριστῶ) γνωρίζεται...»⁹.

⁴ Μ. Βασιλείου, Όμιλία 2, «Είς τίν Έξαίμερον», 6, PG 29, 44A.

⁵ Μ. Βασιλείου, ό.π., PG 29, 44B.

⁶ Ματθ. 3, 16-17. Μάρκ. 1, 9-11. Λουκ. 3, 21-22.

⁷ Α΄ Κορ. 5, 17.

⁸ Ίω. Δαμασκνοϋ, «Έκδοσις άκριβής τής όρθοδόξου πίστεως», 25, PG 94, 912A-913A.

⁹ Ίω. Δαμασκνοϋ, «Τροπάριον Ίαμβικοϋ Κανόνος Θεοφανίων», Η΄ Ώδή.

Γι' αυτό και ἐντύπωση προκαλεῖ, μέ τό πέρας τοῦ κάθε μέρους τῆς φυσικῆς δημιουργίας, ἡ ἐπαναστροφή: «Καί εἶδεν ὁ Θεός ὅτι καλόν»¹⁰, γεγονός, τό ὁποῖο ἐκφράζει τό τέλειο τῆς δημιουργίας.

Ὡστόσο, τό ἔργο τῆς δημιουργίας κορυφώνεται ἢ, ὀρθότερα νοηματοδοτεῖται, μέ τήν κατασκευή τοῦ ἀνθρώπου. Θά σχολιάσει, χαρακτηριστικά ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης: «Διά ταῦτα τελευταῖος μετά τήν κτίσιν εἰσῆχθη ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ὡς ἀπόβλητος (ὄχι ὡς μί ἔχοντας ἀξία) ἐν ἐσχάτοις ἀπορροφείς ἐναπομείνας, (ὡς πεταμένος, στά τελευταῖα δημιουργήματα), ἀλλ' ὡς ἅμα τῇ γενέσει βασιλεύς εἶναι τῶν ὑποχειρίων προσήκων (ἀλλά μέ τήν κατασκευή του, ὡς τελευταῖος, ὀρίσθηκε, γιά νά ἀποβεί, μέ τήν ἐκ τοῦ Θεοῦ γένεσί του, ὁ ἀρμόδιος βασιλιάς ὅλης τῆς κτίσης)»¹¹.

Καί ἡ ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου δέν ἀναφέρεται στή σωματική του κατάσταση, γιατί, μέ μόνο αὐτή, παρατηρεῖ ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ἄνθρωπος «πολλῶν ζώων καθέστηκεν (ἀποβαίνει) ἀσθενέστερος»¹². Ὅποτε, ποῦ ἔγκειται ἡ ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ φυσικοῦ κτιστοῦ κόσμου; Ἀπαντᾷ ὁ Μ. Βασίλειος: «Ἐν τῇ τοῦ λογισμοῦ περιουσίᾳ· ὅσον λείπει τῆ δυνάμει τοῦ σώματος, τοσοῦτον περίεστι (ὑπερέχει-ὑπερτερεῖ) τῇ τοῦ λογισμοῦ κατασκευῇ»¹³. Ὅποτε ἡ βασιλική καί ἐξουσιαστική δύναμη καί ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται, λειτουργεῖ καί ἐκφράζεται στόν «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» θεῖο πλοῦτο τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου¹⁴.

Μέ αὐτά τά προσόντα καί μέ αὐτές τίς προϋποθέσεις κατασκευάζει καί τοποθετεῖ ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο στόν Παράδεισο, ὥστε νά τόν προστατεύει καί νά ἀποβαίνει, κατά τόν Γρηγόριο Θεολόγο, «φυτῶν ἀθανάτων γεωργός», δηλαδή νά καλλιεργεῖ στό πρόσωπό του τίς ἀγαθές περὶ Θεοῦ ἔννοιες¹⁵, καί διά μέσου τῆς κτίσης, νά δοξολογεῖ καί αὐτός τόν Θεό, ἀφοῦ «οἱ οὐρανοὶ διηγῶνται δόξαν Θεοῦ ποίησιν δέ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τό στερέωμα»¹⁶.

Καί, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «ἐώρων (ἐβλεπαν) οἱ

¹⁰ Γεν. 1, 8· 12· 18· 21.

¹¹ Γρηγορίου Νύσσης, «Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου», 2, PG 44, 133A.

¹² Μ. Βασιλείου, Λόγος 1, *Περὶ τῆς ἀνθρώπου κατασκευῆς*, 4, PG 30, 13D.

¹³ Μ. Βασιλείου, ὁ.π., 7, PG 30, 17A.

¹⁴ Μ. Βασιλείου, ὁ.π., PG 30, 17B.

¹⁵ Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 38, «Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἶπουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος», 12, PG 36, 324B.

¹⁶ *Ψαλμ.* 18, 1.

τῶν ἀγγέλων ὀφθαλμοί τότε (ὅταν κατασκευαζόταν ὁ ἄνθρωπος) τὴν αἰσθήσει καὶ σαρκί συννημένην ψυχὴν (τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ συνάπτεται μὲ τὸ αἰσθητὸ σῶμα) καὶ θεὸν ἄλλον ἑώρων (καὶ ἔβλεπαν τὸν ἄνθρωπο, νὰ εἶναι ὡς ἄλλος θεός, ὅμοιος μὲ τὸν Θεό)»¹⁷. Naί, ὡς ἄλλος θεός κατὰ χάριν, ὑπῆρχε ὁ ἄνθρωπος.

Ἔτσι, μὲ τὴ σύνολη δημιουργία κατασκευάσθηκε καὶ λειτουργήσε ἡ Ἐκκλησία, ὡς κοινωνία Θεοῦ, κόσμου καὶ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ περιγράψει τὴν Ἐκκλησία ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ ἐξ ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν οὐσιῶν ὑφειστώτος (μὲ ὅσα περιέχει), εἶναι τύπον καὶ εἰκόνα, τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν»¹⁸.

Ὡστόσο, παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὅτι ἔβλεπαν καὶ κάποια ἄλλα μάτια, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τῶν ἀγγέλων, τὸ μεγαλεῖο τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου καὶ πληροῦνταν ἀπὸ φθόνου. Naί. «Εἶδε καὶ ὁ βάσκανος ὀφθαλμός» τοῦ «ἀρχεκάκου ὄφραως», τοῦ ἑωσφόρου, τὸν θεοτικὸ ἄνθρωπο, καὶ «παρεσκεύασε δραστηκώτερον τὸν ἰόν (τὸ διλητήριον)» καὶ τὸν ἀνέμιξε μὲ τὴ δόλια γλῶσσα, «καὶ ἔτρωσεν - ὡ τῆς ἐμῆς (τοῦ ἀνθρώπου) εὐκολίας καὶ τῆς ἐκείνου κακίας: εἰσέχευε τῆ ψυχῆ τὸν ἰόν, ἐθανάτωσε (τὸν ἄνθρωπον)»¹⁹.

Ἔτσι, «τῆ συμβουλία» τοῦ σατανᾶ ὁ ἄνθρωπος διέπραξε τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ μᾶς πεῖ καὶ ἐξηγήσει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅτι τοῦτο οὐσιαστικά «δύναμιν ἐδίδου γνωστικὴν τοῖς μεταλαμβάνουσι τῆς οἰκειᾶς αὐτῶν φύσεως»²⁰.

Naί. Ἡ ἀπόπειρα τοῦ ἀνθρώπου, ὕστερα ἀπὸ ὑπόδειξη τοῦ σατανᾶ, σήμαινε τὴν ἀπόρριψη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ μόνου του καὶ χωρὶς τὸν Θεὸ νὰ αὐτοθεωθεῖ καὶ νὰ ἀποβεῖ ἰσόθεος τοῦ Δημιουργοῦ του! «Κατὰ συνέπεια, ἡ ἄστοχη ἀπόπειρα τοῦ ἀνθρώπου... νὰ αὐτοθεωθεῖ, περιφρονῶντας καὶ προσβάλλοντας τὸν Θεὸ καὶ ὑπακούοντας συνάμα στίς ὑποδείξεις τοῦ διαβόλου, δὲν ἀποτελοῦσε μιὰ ἠθικὴ παράβαση, ἀλλὰ συνιστοῦσε μιὰ ὄντολογικὴ ἔκτροπή. Ἔτσι, τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα δὲν ἦταν ἠθικὴ πτώση, ἀλλὰ ὄντολογικὸ πταῖσμα, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος διέκοπτε καὶ ἀπέκοπτε, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὴν ὄντολογικὴ-ζωτικὴ σχέση καὶ λειτουργικὴ

¹⁷ Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Β'*, Π.Κ. Χρήστου, τόμ. Α', σ. 85.

¹⁸ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, «Μυσταγωγία» 2, PG 91, 668C.

¹⁹ Γρηγορίου Παλαμᾶ, *ὁ.π.*

²⁰ Ἰω. Δαμασκηνοῦ, «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», 25, PG 94, 913AB.

ἐμπειρία του μέ τό ὄντως ὄν, τόν Θεό του, καί τή θεωρία τοῦ Θεοῦ»²¹.

Ὅποτε, ἐπισυνέβησαν, μέ τήν ἀνθρώπινη αὐτή παρακοή, τρία τινά:

α. «... ἠρρώσθησεν ἡ ἀνθρώπου φύσις... καί εἰσέδυσαν εἰς αὐτήν τά πάθη... εἰσέδραμον... (στόν ἄνθρωπο) ἡδοναί τε καί ἀκαθαρσία... κατώλισθεν εἰς φθοράν» ὁ ἄνθρωπος²².

β. Ἀνατράπηκε ἡ φυσική-θεϊκή τάξη καί ἔτσι ἀπέβηκε ὁ διάβολος «ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου»²³.

καί γ. Αὐτή τούτη ἡ κτίσις «τῆ ματαιότητι ὑπετάγη» καί ὑπέπεσε στί «δουλείαν τῆς φθορᾶς»²⁴.

Ὅποτε ἡ ὠραιότητα τῆς κτίσεως, ἡ κτισιολογία, ὡς κοινωνία κόσμου καί δημιουργοῦ-παντεπόπτη Θεοῦ, ἡ ὁποία καί ὀνομαζόταν Ἐκκλησία, κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, ὅπως προαναφέραμε, καί λειτουργοῦσε τήν Ἐκκλησία, ἀμαυρώθηκε καί ἐξέπεσε. Θά γράφει χαρακτηριστικά ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅτι ὁ Χριστός, ἐρχόμενος στόν κόσμο βρῆκε τήν Ἐκκλησία «εἰς τό καταγώνιον αὐτῆς... ἑνυπόσαν, ἀνυπόσαν, γυμνήν, πεφυρμένην αἵματι»²⁵.

Καί, ἀκριβῶς, αὐτό τό κατάνημα τοῦ ἀνθρώπου εἶχε καί τό κακό ἀντίκτυπό του καί πρὸς τόν συνάνθρωπο καί πρὸς τήν κτίσις. Πρῶτος καταντᾶ ἀδελφοκτόνος ὁ Κάϊν²⁶. Στή συνέχεια ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ, ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας, «περιεβλήθη τόν ζόφον ὡς ἱμάτιον», κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ²⁷, «ἐλάτρευσε τῆ κτίσει παρά τόν κτίσαντα»²⁸. καί ἔνεκα τοῦ «ἀδοκίμου νοῦ του, ἐποιοῦσε τά μί καθήκοντα», σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς του²⁹. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ εἰκόνα τοῦ καταντήματος τῆς κτίσεως, τήν ὁποία διεκτραγωδεῖ καί διερμηνεύει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στήν ν΄ Ὁδῆ, τοῦ Κανόνα του τῶν Χριστουγέννων. Μελωδεῖ, χαρακτηριστικά, μεταξύ ἄλλων, ὁ Ἅγιος: «Λύμην φυγοῦσα τοῦ θεοῦσθαι τῆ πλάνη, ἄλπηκτον ὑμνεῖ τόν κενούμενον Λόγον... ἄδο-

²¹ Ν. Νικολαΐδη, *Θέματα Πατερικῆς Θεολογίας*, Γραφικές Τέχνες «Μέλισσα», ἔκδ. Β΄, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 261.

²² Κυρούλλου Ἀλεξανδρείας, «Ἐρμηνεία εἰς τήν Πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν», *PG* 74, 789AB.

²³ *Ἰω.* 12, 31.

²⁴ *Ρωμ.* 8, 19-21.

²⁵ *Ἰω.* Χρυσοστόμου, «Εἰς τόν Ψαλμόν 5», 3, *PG* 55, 63.

²⁶ *Γεν.* 4, 9.

²⁷ Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Κεφάλαια ἑκατόν πεντήκοντα*, 39, Π.Κ. Χριστοῦ, τόμ. Ε΄, σ. 57.

²⁸ *Ρωμ.* 1, 25.

²⁹ *Ρωμ.* 1, 28.

ξον εὖχος δευματουμένη φέρεω...»³⁰. Καί ἡ ἐλεύθερη ἀπόδοσή του: «Ἐπιτέλους, μέ τόν ἐρχομό τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο, ἀσταμάτητα πανηγυρίζει καί ἡ κτίσις ὁλόκληρη. Γιατί; Διότι ὁ ἄνθρωπος, ζώντας στήν πλάνη του, τί θεοποίησε καί τῆς πρόσφερε δόξα θεότητας καί αὐτό τῆς προκαλοῦσε “λύμην” (ἀκαθαρσία-βεβήλωσι) καί τήν καθιστοῦσε ἔμπλεη φόβου καί ἐντροπῆς πρὸς τόν Δημιουργό της». Ἔτσι προκαλεῖται ἡ οἰκολογική βεβήλωσι.

Ὡστόσο, ἀπό τίν ἄλλη, ὁ ἄνθρωπος τί θεωροῦσε καί ὡς πρόξενο τῶν συμφορῶν του, γι’ αὐτό καί ὁ Ξέρξης, λόγω θαλασσοταραχῆς καί καταστροφῆς τῶν πλοίων του, ἔδωσε ἐντολή νά δέσουν καί νά μαστιγώσουν τί θάλασσα τοῦ Ἑλλισπόντου, ὅπως μᾶς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος³¹.

Καί, ἀκριβῶς, αὐτή τί συμπεριφορὰ «λατρείας», ὑπό τίν ἔννοια ἐκμετάλλευσης, καί «λύμης» τῆς κτίσις, ἐξακολουθεῖ νά ἐφαρμόζει διαχρονικά ὁ ἄνθρωπος, καί νά τήν ἐπιβαρύνει μέ τίν ἐπικίνδυνη ἔξαρση τοῦ φαινομένου τούτου, ἰδιαίτερα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ὥστε νά φθάσομε στό κατάντημα τῆς λεγόμενης οἰκολογικῆς κρίσις, ἐκδίκησης καί καταστροφῆς. Ἡ κλιματική ἀλλαγὴ ἀπαριθμεῖ σήμερα παρατεταμένες οἰκολογικές ἀνατροπές, ἀφοῦ ἔχει συσσωρεύσει στήν παγκόσμια κοινότητα μακρόχρονες περιόδους ξηρασίας ἢ, τό ἄκρως ἀντίθετο, ἔντονες, κατὰ τόπους καταστροφικές καταιγίδες μέ χαλαζοθύελλες. Ἔτσι προκαλοῦνται τά λεγόμενα «ἀβιοτικά» φαινόμενα, ὅπως πυρκαγιές, ἐπιβλαβεῖς ὀργανισμούς καί ἀσθένειες, ἢ τά «βιοτικά» φαινόμενα, τά ὅποια διαταράσσουν τήν ἁρμονία περιβάλλοντος καί ἀνθρώπου. Οἱ πάγοι λυώνουν, ἡ θερμοκρασία τῆς θάλασσας ἀνεβαίνει, ὅπως καί ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς αὐξήθηκε κατὰ 3 °C³².

Γι’ αὐτό καί οἱ γενικότερες κλιματικές ἀλλαγές, λόγω τῆς οἰκολογικῆς ἀσέβειας, συνεπέφεραν καί τίς ἐπιπτώσεις στή συμπεριφορὰ καί τῶν ζώων³³. Ἔτσι, ἂν ἡ κλιματική ἀλλαγὴ ἢ μᾶλλον ἡ προσβολὴ καί βεβήλωσι τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος συνεχισθεῖ, τότε καί οἱ οἰκονομικές ἐπιπτώσεις στήν Εὐρώπη καί ὄχι μόνο θά ὑπερβοῦν τά δισεκατομμύρια στήν Εὐρώπη³⁴.

Καί ἡ Ἐκκλησία, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δέν μένει ἀδιάφορη. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ τοποθέτησις τῆς Μεγάλης καί Ἁγίας Συνόδου (Κρήτη, 2016), ὅπου

³⁰ Ἰω. Δαμασκηνοῦ, *Κανόνας Χριστουγέννων, Ἡ Ὁδὴ, Μηναιῶν Δεκεμβρίου*.

³¹ Ἡροδότου, *Ἱστορία* 7, 55· 2.

³² <https://climate.ec.europa>

³³ Ὁ.π.

³⁴ <https://climate.ec.europa.eu/climate-change/Consequenses-climate-change-cl>.

τονίζεται, ότι «ή οικολογική κρίση, ή όποία είναι συνδεδεμένη με την κλιματική αλλαγή και την παγκόσμια υπερθέρμανση, συνιστά πρόκληση για την Έκκλησία, ή όποία με την πνευματική της δύναμη πρέπει να προστατεύσει τί δημιουργία του Θεού³⁵.

Καί, άκριβώς, σ' αυτό στοιχώντας και ό μακαριστός Μητροπολίτης Περγάμου κυρός Ίωάννης Ζηζιούλας, δηλώνει, πώς «ή Έκκλησία, από τί φύση της και τί διδασκαλία της, έχει τί δυνατότητα και την ευθύνη να βοηθήσει στην προστασία του περιβάλλοντος»³⁶.

Γιά τον σκοπό αυτό, και επί τό πρακτικότερο, τό Οικουμενικό Πατριαρχείο διοργάνωσε, κατά καιρούς (Πάτιμος 1995, Μαύρη Θάλασσα 1997, Δούναβις 1994, Άττική 2018), Διαθρησκειακά και Διεπιστημονικά Συνέδρια για την οικολογική κρίση και καθιέρωσε την 1η Σεπτεμβρίου ως Ήμέρα Προσευχής για τό Περιβάλλον³⁷. Καί, έδω, πρέπει να καταθέσομε τό αδιάπτωτο και έναργές ενδιαφέρον της Α.Θ.Π., του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ό όποιος διαρκώς τονίζει και φροντίζει, ώστε ή Έκκλησία να είναι παρούσα και δρώσα στα θέματα της οικολογίας³⁸.

Καί θά περατώσομε τί συνοπτική αυτή προσέγγιση για την Κτισιολογία, ως Έκκλησία, και την Οικολογική Κρίση, με μιά θαυμάσια αναφορά του άγιου Ίωάννου του Δαμασκνού, ό όποιος διαδηλώνει: «Σέβω οὖν την ύλην και δι' αιδούς άγω, και προσκυνώ (αυτήν), δι' ης ή σωτηρία μου γέγονε»³⁹.

---

³⁵ Έκθεση Εύρωπαϊκής Επιτροπής - Συνέπειες κλιματικής αλλαγής.

³⁶ John Zizioulas Metropolitan of Pergamos, *The Role of Eastern Orthodoxy in Addressing the Climate Crisis*, p. 35.

³⁷ <https://www.pemptousia.gr>. 2018/19.

³⁸ Volos Academic publications, Athens-Volos 2021, p. 11.

³⁹ Ίω. Δαμασκνού, «Πρός τούς διαβάλλοντας τάς άγίας εικόνας», 2, 13, PG 4, 1297BC.